

7. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.1.0121

Будько О.В.

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів та обліку,
Дніпровський державний технічний університет

Budko Oksana

Dniprovsky State Technical University

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено поняття інформації, на підставі якого визначено її види, які становлять інформаційну базу для управління вибраною стратегією сталого розвитку підприємства. Розглянуто інформаційне забезпечення сталого розвитку підприємства. Визначено процес формування інформації з метою управління підприємством. Розкрито сутність економічної, екологічної та соціальної інформації в контексті сталого розвитку підприємства. Встановлено причини складнощів у формуванні екологічної та соціальної інформації з метою управління сталим розвитком підприємства. Розглянуто порядок трансформації економічної, екологічної і соціальної інформації в управлінську інформацію. Подано визначення управлінської інформації, яка забезпечує потреби користувачів. Визначені шляхи вирішення проблем інформаційного забезпечення системи управління сталим розвитком підприємства.

Ключові слова: економічна інформація, екологічна інформація, соціальна інформація, управлінська інформація, сталий розвиток, підприємство.

Постановка проблеми. Поняття економічної інформації широко і досить детально досліджено у працях вітчизняних і зарубіжних учених. Проте питання формування інформації, її класифікації та вимоги до неї в процесі її використання для обліково-аналітичного забезпечення управління сталим розвитком підприємства поки що залишаються поза увагою наукової спільноти. Актуальність питань інформаційного забезпечення системи управління сталим розвитком не викликає сумніву, адже функціонування системи управління сталим розвитком підприємства базується на інформації, якою керується керівництво і яка, відповідно, формується всередині підприємства. Комплексність формування такої інформації полягає у сукупності показників та їх аналітичній інтерпретації у сфері планування, бухгалтерського та управлінського обліку, звітності, аналізу, контролю з метою забезпечення необхідними даними, які реалізуються в системі поточних і стратегічних функцій та завдань для реалізації підприємством вибраної стратегії сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дефініція інформації законодавчо закріплена в нормативних актах та досліджувалася багатьма вітчизняними і зарубіжними вченими. Аналіз нормативно-правового забезпечення та напрацювань науковців свідчить про

практично єдині методологічні підходи щодо визначення поняття інформації.

Цивільним кодексом України інформація визначається як документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що мали або мають місце у суспільстві, державі та навколишньому середовищі [1]. Практично таке ж визначення надано у Законі України «Про інформацію» [2]. У Законі України «Про захист економічної конкуренції» наведено більш детальне визначення інформації: «це відомості у будь-якій формі й вигляді та збережені на будь-яких носіях (у тому числі листування, книги, помітки, ілюстрації (карти, діаграми, органіграми, малюнки, схеми тощо), фотографії, голограми, кіно-, відео-, мікрофільми, звукові записи, бази даних комп'ютерних систем або повне чи часткове відтворення їх елементів), пояснення осіб та будь-які інші публічно оголошені чи документовані відомості» [3].

Досліджуючи поняття інформації, М.І. Бондар вказує, що інформація – «це відображення реального світу, що можна подати у вигляді сукупності об'єктів і процесів, а знання показують усвідомлену інформацію» [4, с. 13]. Особливу цінність становлять не ізольовані відомості, а інформація, пов'язана з основними етапами процесу управління: плануванням, виробленням і реалізацією рішень; регулюванням

і координуванням; аналізом виконання поставлених цілей (зворотний зв'язок).

У теорії управління І.В. Кальницька визначає інформацію як сукупність відомостей про зміни, які здійснюються в системі і середовищі, що її оточує, що знижує ступінь невизначеності знань про конкретний об'єкт [5, с. 20].

Відомий дослідник у сфері управління П. Друкер стверджує, що «для успішного виконання функцій у майбутньому керівникам необхідна цілісна інформаційна система, що відповідає стратегії, а не окремі інструменти, які використовувалися досі головним чином для опису минулих подій» [6, с. 9]. Це означає, що ефективність системи управління підприємством перебуває у прямій залежності від обсягу інформації, її якості та цільового використання.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте низка проблемних питань щодо складу інформації та її формування для використання з метою реалізації стратегії сталого розвитку залишається невирішеною та потребує подальшого розгляду та дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття сутності, складу та порядку формування управлінської інформації у системі інформаційного забезпечення сталого розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема інформаційного забезпечення системи управління підприємством історично актуальна, що відображено в роботах вітчизняних та зарубіжних науковців. Питання використання інформації набувають не меншого значення, ніж енергетичні та сировинні проблеми, тому темпи прогресу сьогодишнього, а тим більше завтрашнього дня значною мірою залежать від інформаційного обслуговування найважливіших сфер людської діяльності – науки, техніки, виробництва й управління.

Наявність зв'язку між результативністю діяльності підприємства і ефективною інформаційною сферою її системи управління беззаперечна. Вдосконалення системи управління підприємством пов'язано із модернізацією інформаційних систем, що й визначає першорядне значення інформації.

Питання інформаційного забезпечення актуальне за різних концепцій управління. З огляду на значення інформації для системи управління, одні автори розкривають класифікації інформації та методи її збору й обробки, включаючи інформаційні технології, інші – розглядають інформацію системи бухгалтерського управлінського обліку як основного джерела формування інформації для цілей управління підприємством, ігноруючи інші облікові підсистеми.

Водночас слід вказати, що вирішення проблем інформаційного забезпечення системи управління сталим розвитком підприємства повинно бути комплексним, включати всі підсистеми обліково-аналітичної системи. До інформаційної системи управління включається система обліково-аналітичного забезпечення з її підсистемами (функціональними складниками):

обліковою підсистемою, аналітичною підсистемою та контрольною підсистемою.

Це підтверджує, що інформаційна сфера системи управління підприємством має складну структуру. У зв'язку з істотними змінами процесів руху інформації принципово змінюється й управлінська діяльність. Інформаційне забезпечення управлінських рішень набуває нової якості, отже, певним чином зміщуються акценти під час формування моделі управління підприємством.

Процес формування інформації починається з визначення, класифікації, оцінки, вимірювання господарських операцій підприємства та інших економічно значущих відомостей з метою їх систематизації та угруповання. Далі здійснюється оцінка інформації, необхідної для управління, та її обробка. Потім інформація підлягає реєстрації (відображення інформації в документах, реєстрах, звітах) і поданню користувачу (суб'єкту управління). Функціональне призначення інформаційного забезпечення системи управління підприємством передусім спрямоване на досягнення стратегічної мети діяльності підприємства.

Інформація не існує сама по собі – її збір, реєстрація, накопичення, обробка, узагальнення відбуваються в межах певної системи. Розглядаючи процес забезпечення інформацією зацікавлених користувачів як основного системоутворюючого фактора, необхідно акцентувати інформаційну систему обліково-аналітичного забезпечення управління сталим розвитком підприємства, на параметри якої будуть впливати прямо користувачі, оскільки їхні інтереси й очікування повинні привести до адекватних коригуючих дій системи. На «вході» системи – обліково-аналітична інформація, на «виході» – звітність (фінансова, нефінансова, інтегрована). Зростаючі запити користувачів до кількісних і якісних характеристик звітності, розширення спектру фінансових та нефінансових показників (ринкових, маркетингових, прогнозних показників, оцінки фінансових ризиків) зумовлюють включення до інформаційної моделі, крім облікової інформації, ще й нормативної, планової, правової, оцінювальної, аналітичної та статистичної інформації. Тільки така якісна сукупність різнобічної інформації про підприємство стане необхідною передумовою прийняття ефективних управлінських рішень для досягнення цілей сталого розвитку підприємства.

Отже, інформація – це відомості, які відображають події, факти та явища, що відбулися, відбуваються або можуть відбутися, знижуючи при цьому ступінь невизначеності у веденні діяльності. Розвиваючи цю думку та беручи до уваги напрацювання вітчизняних та зарубіжних дослідників, а також враховуючи обрання підприємством стратегії сталого розвитку, під інформацією слід розуміти відомості про економічні, соціальні та екологічні аспекти діяльності та зовнішнє середовище підприємства, які забезпечують прийняття управлінських рішень щодо його функціонування та розвитку. У контексті сталого розвитку інформація формується за видами: економічна, соціальна та екологічна інформація (рис. 1).

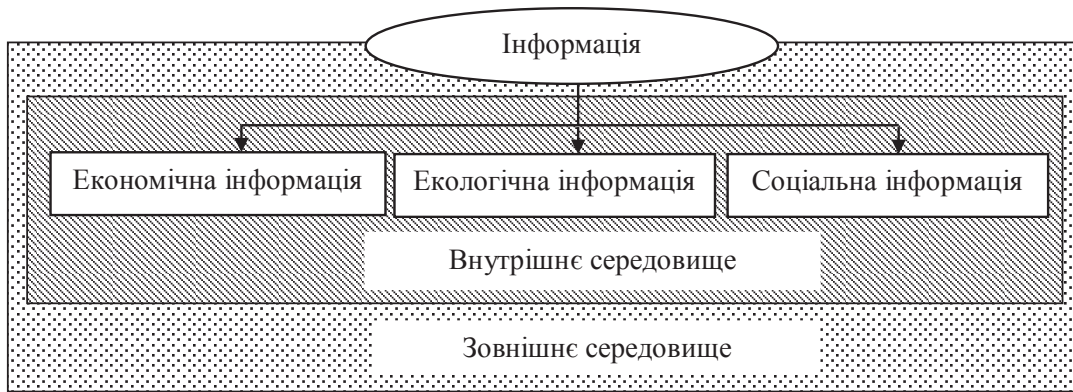

Рис. 1. Інформація у контексті сталого розвитку

Джерело: авторська розробка

Розуміння сутності цих видів інформації дасть змогу сформувавши інформаційне забезпечення, адекватне управлінню сталим розвитком. Узагальнивши вітчизняний і зарубіжний досвід, слід відзначити, що економічна інформація – це відомості в галузі економіки, які необхідно фіксувати, передавати, зберігати, обробляти й узагальнювати з метою використання в управлінні як на макро-, так і на мікрорівні, яка включає облікову інформацію (що описує події, явища і господарські процеси, які відбулися) і планову (описує події, які відбудуться).

Управлінські рішення потребують не тільки фінансово-економічної інформації. Глобалізація економіки привела до необхідності врахування таких важливих видів інформації, як екологічна та соціальна, з урахуванням дії факторів зовнішнього і внутрішнього середовища.

Визначення екологічної інформації (інформації про стан навколишнього середовища) є містким – це будь-яка інформація у письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі про: стан навколишнього природного середовища чи його об'єктів – землі, вод, надр, атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу та рівні їх забруднення; біологічне розмаїття і його компоненти, включаючи генетично видозмінені організми та їх взаємодію з об'єктами навколишнього природного середовища; джерела, фактори, матеріали, речовини, продукцію, енергію, фізичні фактори (шум, вібрацію, електромагнітне випромінювання, радіацію), які впливають або можуть вплинути на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей; загрозу виникнення і причини надзвичайних екологічних ситуацій, результати ліквідації цих явищ, рекомендації щодо заходів, спрямованих на зниження їх негативного впливу на природні об'єкти та здоров'я людей; екологічні прогнози, плани і програми, заходи, зокрема адміністративні, державну екологічну політику, законодавство про охорону навколишнього природного середовища; витрати, пов'язані зі здійсненням природоохоронних заходів за рахунок фондів охорони навколишнього природного середовища, інших джерел фінансування, економічний аналіз, проведений

у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля [2]. Найбільш ґрунтовним дослідженням щодо визначення способів відображення екологічного стану в системі бухгалтерського обліку та об'єктів екологічної інформації є монографія І.В. Замули. Авторка вперше обґрунтувала науковий підхід до визнання бухгалтерського обліку системою, що забезпечує формування та оприлюднення інформації про екологічну діяльність суб'єкта господарювання та систему об'єктів бухгалтерського обліку, пов'язаних з екологічною діяльністю суб'єктів господарювання [7, с. 4-5].

Слід ще раз підкреслити, що формування екологічної інформації, її подання та використання для управлінських рішень ускладнюється відсутністю у вітчизняному законодавстві чітко сформульованих норм щодо розкриття екологічної інформації у звітності. Підприємства самостійно вирішують про ступінь відображення певного обсягу екологічної інформації, що приводить іноді до повного або часткового ігнорування ролі бухгалтерського обліку у забезпеченні реалізації положень політики сталого розвитку.

Результатом раціонального використання фінансових та природних ресурсів є соціальні показники, які відповідно формує соціальна інформація. Як зазначає О.В. Пархоменко, соціальна інформація – це «знання про результат праці людини, яке свідомо переведено людиною в ранг інформації, роблячи її доступною суспільству для використання» [8, с. 35]. Кількість і значення соціальної інформації у сучасному суспільстві постійно зростає. Життя динамічно змінюється за рахунок технологічних змін у виробництві, випуску нової прогресивної техніки, технологізації життя, а також за рахунок формування нових взаємовідносин у суспільстві. Все це нове формується на базі створення нових знань і появи нової соціальної інформації у всіх сферах життєдіяльності людини (політичній, економічній, релігійній тощо). На цьому принципі функціонує замкнене безкінечне коло прогресу.

Така інформація відображає умови праці та розвиток людського капіталу, збереження і відтворення довкілля, добродійність і благодійництво, співпрацю з місцевими громадами, протидію корупції,

відповідальність за продукцію. Використання соціальної інформації під час ухвалення управлінських рішень можливе в тому числі і за умови формування її в системі обліку.

Без певної обробки та перетворення ці види інформації можуть втрачати або ж взагалі не мати цінності. Через відображення фінансових показників в обліково-аналітичній системі ці види інформації набувають ознак обліково-аналітичної інформації, яка в результаті трансформаційних процесів стає основою управлінської інформації (рис. 2).

С.А. Кузнецова під інформацією для управління (управлінською інформацією) розглядає документовані або публічно оголошені відомості про події або явища, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі суб'єкта управління і використовуються в процесі управління [9, с. 7-26]. Загалом погоджуючись із таким визначенням, зауважимо, що для управління можуть бути використані не тільки публічно оголошені відомості, але й ті, які мають закритий характер. Крім того, такі відомості повинні не просто використовуватися в процесі управління, а з урахуванням сутності запитів та вимог користувачів для прийняття управлінських рішень.

Управління загалом слід розглядати як процес сприйняття інформації: інформація про об'єкт управління досліджується (ідентифікується, вимірюється, аналізується, інтерпретується тощо) суб'єктом управ-

ління відповідно до цілей управління та передається на об'єкт управління, це підвищує значення інформації в економічному контексті її використання системою управління. Інформація є одночасно і предметом управління, і результатом управління, утворюється в процесі управління, а тому управління є наслідком використання інформації, тобто без інформації неможливе управління, без управління відпадає потреба в інформації.

Тому визначення управлінської інформації в умовах сталого розвитку підприємств доречно уточнити і сформулювати так: управлінська інформація – це відомості про події або явища, що відбулися, відбуваються або відбуватимуться у зовнішньому та внутрішньому середовищі суб'єкта управління і використовуються в процесі прийняття управлінських рішень.

Висновки. Забезпечення управлінською інформацією дає змогу суб'єктам окреслити політику щодо сталого розвитку через вирішення значного комплексу завдань: формування інформації, необхідної для обґрунтування цілей і завдань сталого розвитку; забезпечення аналітичної підтримки управлінських рішень; встановлення наявних та можливих ризиків та загроз сталому розвитку, запобігання надзвичайним ситуаціям та підвищення рівня безпеки; обґрунтованого розроблення нормативно-правових документів щодо сталого розвитку; удосконалення організації і системи управління сталим розвитком.

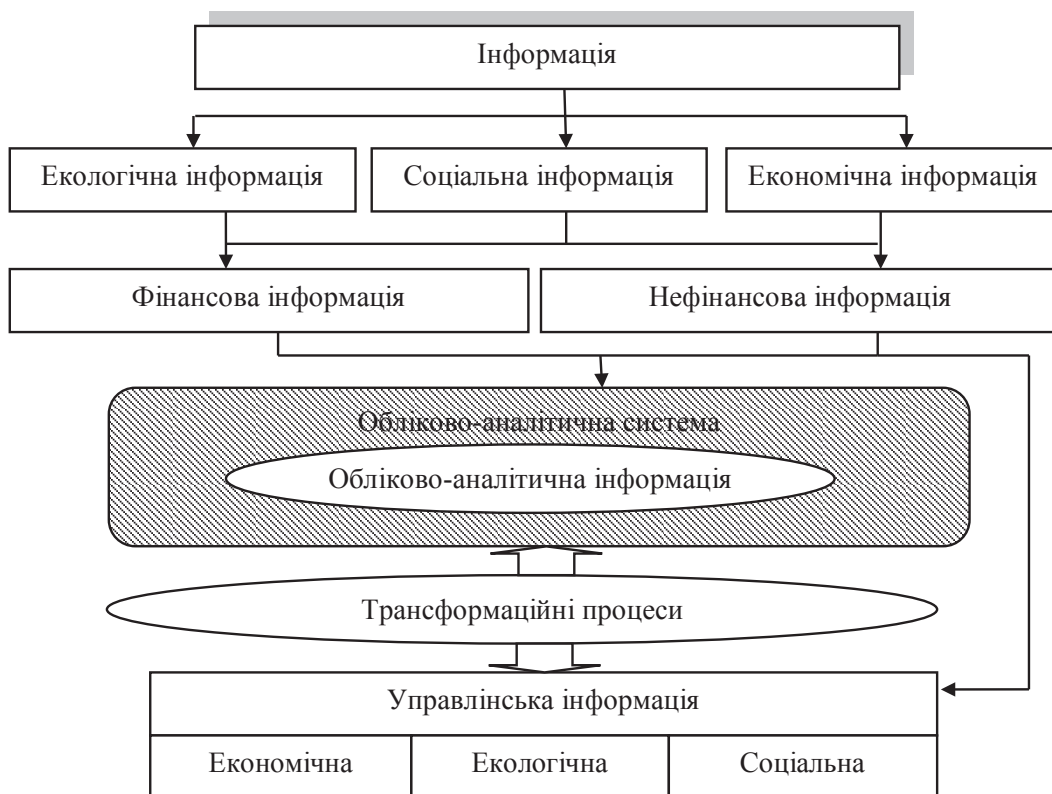

Рис. 2. Трансформація економічної та еколого-соціальної інформації в управлінську інформацію

Джерело: авторська розробка

Список літератури:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15) (дата звернення: 10.04.2019).
2. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 15.04.2019).
3. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 р. № 2210-III. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2210-14/page3> (дата звернення: 25.04.2019).
4. Бондар М. Обліково-аналітична інформація в управлінні підприємницькою діяльністю. Економічний аналіз. 2010. Вип. 6. С. 13-16.
5. Кальницкая И.В. Учетно-аналитическая концепция интегрированной информационной системы для целей управления организацией: теория и методология: дисс. ... докт. экон. наук: 08.00.12. Екатеринбург, 2009. 358 с.
6. Измерение результативности компании: пер. с англ. Москва: Альпина Бизнес Букс, 2006. 220 с.
7. Замула І.В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності у забезпеченні стійкого розвитку економіки: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2010. 440 с.
8. Пархоменко О.В. Теоретичні основи системи «інформація – знання». Київ: Державний інститут інтелектуальної власності, 2008. 172 с.
9. Кузнецова С.А. Бухгалтерський облік в системі формування управлінської інформації: методологія та практика: монографія. Мелітополь: Таврійський державний агротехнологічний університет, 2007. 297 с.

References:

1. Civilnyj kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 435-IV. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (accessed 10 April 2019).
2. Zakon Ukrainy «Pro informaciyu» vid 02.10.1992 r. № 2657-XII. Available at: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (accessed 25 April 2019).
3. Zakon Ukrainy «Pro zaxyst ekonomichnoyi konkurenciyi» vid 11.01.2001 r. № 2210-III. Available at: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2210-14/page3> (accessed 25 April 2019).
4. Bondar M. (2010). Oblikovo-analitychna informaciya v upravlinni pidpryyemnyczkoyu diyalnistyu [Accounting and analytical information in the management of entrepreneurial activity]. *Ekonomichnyj analiz*. no. 6. pp. 13-16.
5. Kalnickaja I.V. (2009). *Uchetno-analiticheskaja koncepcija integrirovanoj informacionnoj sistemy dlja celej upravlenija organizacij: teorija i metodologija* [Accounting and analytical concept of an integrated information system for the purposes of managing an organization: theory and methodology] Ph.D. Thesis, Accounting and statistics, Ekaterinburg, Russia.
6. Izmerenie rezultativnosti kompanii [Measuring the performance of the company]. Moscow: Alpina Biznes Buks, 2006. (in Russian).
7. Zamula I.V. (2010). *Buxgalterskij oblik ekologichnoyi diyalnosti u zabezpechenni stijkogo rozvytku ekonomiky* [Accounting of ecological activity in ensuring sustainable development of the economy]. Zhytomyr: ZhDTU. (in Ukrainian).
8. Parxomenko O.V. (2008). *Teoretichni osnovy systemy «informaciya – znannya»* [Theoretical foundations of the system «information – knowledge»]. Kyiv: Derzhavnyj instytut intelektualnoyi vlasnosti. (in Ukrainian).
9. Kuzneczova S.A. (2007). *Buxgalterskij oblik v systemi formuvannya upravlins'koyi informaciyi: metodologiya ta praktyka : monografiya* [Accounting in the system of formation of management information: methodology and practice]. Melitopol: Tavrijskij derzhavnyj agrotexnologichnyj universytet. (in Ukrainian).

**ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ В СИСТЕМЕ
УПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ**

В статье исследовано понятие информации, на основании которого определены ее виды, которые составляют информационную базу для управления выбранной стратегией устойчивого развития предприятия. Рассмотрено информационное обеспечение устойчивого развития предприятия. Определен процесс формирования информации для управления предприятием. Раскрыта сущность экономической, экологической и социальной информации в контексте устойчивого развития предприятия. Установлены причины сложностей в формировании экологической и социальной информации в целях управления устойчивым развитием предприятия. Рассмотрен порядок трансформации экономической, экологической и социальной информации в управленческую информацию. Дано определение управленческой информации, которая обеспечивает потребности пользователей. Определены пути решения проблем информационного обеспечения системы управления устойчивым развитием предприятия.

Ключевые слова: экономическая информация, экологическая информация, социальная информация, управленческая информация, устойчивое развитие, предприятие.

INFORMATION PROVIDED IN THE SYSTEM OF MANAGEMENT BY SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

The article is devoted to the concept of information, on the basis of which its types are defined, which constitute the information base for managing the chosen strategy of sustainable development of the enterprise. The information provision of sustainable development of the enterprise is considered. The connection between the performance of the enterprise and the effective information sphere of its management system is established. The process of formation of information for the purpose of enterprise management is determined. It is determined that solving problems of information support of sustainable development management system should be based on the accounting and analytical system created at the enterprise. This has caused the complexity of the information sphere of the enterprise management system. The functional purpose of the information support of the enterprise management system is determined, the basis of which is the accounting and analytical system. The composition of the system of accounting and analytical support of sustainable development, which includes accounting, analytical and control subsystems, is established. The essence of economic, ecological and social information in the context of sustainable development of the enterprise is disclosed. Because of the display of financial indicators in the accounting and analytical system, these types of information acquire the features of accounting and analytical information, which becomes the basis of management information for decision-making by interested users. The reasons for the difficulties in the formation of environmental and social information in order to control the sustainable development of the enterprise are established. Definition of management as a process of perception of information, which is simultaneously the subject and the result of management. The order of transformation of economic, ecological and social information into administrative information is considered. The definition of managerial information is provided, which provides the needs of interested users. The ways of solving the problems of information provision of the management system of sustainable development of the enterprise are determined. A set of tasks is defined, the solution of which will allow interested users to outline the policy of sustainable development.

Key words: economic information, ecological information, social information, management information, sustainable development, enterprise.